

УДК 334.42

З.Д. Калініченко, канд. екон. наук, доц. (ЗНУ, Запоріжжя)

ОНЛАЙН ВИЩА ОСВІТА: НОВА РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ФОРМУВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Викладання з метою забезпечити здобувачам базові (ключові) компетенції – це спеціально організована цілеспрямована діяльність викладача з підготовки та постачання під час навчального заняття освітньо-педагогічної інформації, якою він володіє актуально чи потенційно, з метою забезпечення навченості споживачів цієї інформації.

Назараз базові (ключові) компетенції спрямовані на те, щоб закласти основу для досягнення рівноправних і демократичних спільнот, вони відповідають на виклики сталого зростання, соціальної згуртованості й розвитку демократичної культури. Потреби у лідерах, підприємливих фахівцях особливо зростають у наш час, коли ринкові умови спонукають до конкурентної боротьби. В цих умовах роль ініціатора-підприємця стає зрозумілою і щодо суспільства, і щодо держави: підприємництво стає джерелом матеріального прогресу.

Мета викладання у вищій освіті – зробити навчання здобувачів корисним та цікавим. Викладання на нових засадах полягає у залученні здобувачів у такий спосіб, який би спонукав до використання викладачами глибинного підходу до навчання. Це означає знання здобувачами не тільки змісту дисципліни, а й рівня розуміння, якого прагне викладач для здобувача. Задля досягнення таких результатів викладач повинен створити таке середовище, у якому здобувач буде залучений у види діяльності, які відповідатимуть його методам викладання задля досягнення бажаних результатів навчання.

Викладач-лідер слугує взірцем для майбутніх фахівців-підприємців. Освітнє лідерство є нова управлінська парадигма, яка слугує орієнтиром і механізмом для здійснення реформ у сфері освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій. Освітнє лідерство слід розглядати у таких трьох взаємопов'язаних аспектах:

- лідерство в освіті (діяльність керівників, викладачів, здобувачів / учнів та, як результат, освітніх закладів-лідерів);
- лідерство для освіти (діяльність батьків, науковців, роботодавців та інших стейкхолдерів задля розвитку освіти);
- лідерство освіти (діяльність держави (державна політика) щодо забезпечення пріоритетного розвитку освітньої сфери).

З появою інформаційних технологій, особливо інтернету, змінюється доступ до отримання інформації, внаслідок чого змінюється підхід до викладання та навчання.

Фактори, які впливають на зміну парадигми навчання та викладання: глобалізація; інтернаціоналізація; розвиток інформаційних комунікативних технологій; запити та потреби здобувачів; запити роботодавців; спрямованість на результат. Відбувається перехід від навчання, орієнтованого на викладача, до навчання, орієнтованого на здобувача-лідера, майбутнього фахівця-стратега.

Успіх викладача та досягнення здобувачами хороших результатів навчання залежить від якості залучення здобувачів до дисципліни, яка викладається. Таке залучення може бути поверхневим, його ще називають «поверхневим підходом» (surface approach). При такому підході здобувач отримує часткові знання від переданої викладачем інформації, докладаючи мінімальних зусиль для отримання позитивної оцінки його знань.

Успішним стає той випускник, який може застосувати теоретичні знання до практичних проблем. Саме таких здібностей хочуть бачити як викладач, так і роботодавець. Такий підхід до навчання вимагає високоякісних, структурованих результатів навчання. Його називають «глибинним підходом» (deeper approach) і він надає здобувачам відчуття задоволення від навчання та глибокого розуміння дисципліни.

Вивчення в дослідницьких університетах Європи лідерства для ефективного викладання засвідчило, що існує 9 критеріїв діяльності фахівця-лідера, які асоціюються з підприємницьким середовищем: встановлення довіри; визначення проблем викладання та перетворення їх на можливості; обговорення переконливої стратегії до змін; визнання та винагорода відмінного викладання і зусиль професійного розвитку викладача; підтримка змін та інновацій; залучення здобувачів; реклама кафедри завдяки успішному викладанню; розподілення лідерства; створення практичної спільноти[1].

Здобувачі, які навчаються за поверхневим підходом, можуть відтворити матеріал, тоді як здобувачі, викладачі яких використовують глибинний підхід у викладанні – розуміють матеріал. У багатьох досліджених університетах, включаючи університет Оксфорда, здобувачі, до яких застосовувався глибинний підхід, отримують вищі оцінки.

Як виявилось, викладачі більше використовують студоцентрований підхід до викладання, коли вони практикують:

- трансформаційне лідерство, в якому викладачі застосовують лідерство, засноване на цінностях, залучення в процес викладання через співпрацю, натхнення, довіру та практичні приклади;

- чіткі цілі та визнання праці викладача, в яких прописані чіткі критерії умінь і досвіду викладача; зусилля та наміри якісно викладати визнаються та винагороджуються.

Студентоцентризований підхід передбачає розроблення освітніх програм, які зосереджуються на результатах навчання, ураховують особливості пріоритетів особи, що навчається, ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, яке узгоджується із тривалістю освітньої програми. При цьому здобувачу надаються більші можливості щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання.

Задля запровадження викладання на засадах лідерства в освітній процес використовуються методи студентоцентризованого навчання та викладання й методи роботи в групі.

Підприємницькі навички базуються на творчості, яка включає уяву, стратегічне мислення і вирішення проблем, критичне і конструктивне відображення розвитку в творчих процесах та інноваціях. Ці навички включають здатність працювати індивідуально і спільно в команді; мобілізувати ресурси (людей і матеріали); підтримувати активність; приймати фінансові рішення; ефективно спілкуватися і вести переговори; справлятися з невизначеністю і ризиком в рамках прийняття обґрунтованих рішень[3]. Підприємницькі якості характеризуються ініціативністю, активністю і проактивністю, далекоглядністю, сміливістю і наполегливістю в досягненні цілей; включають бажання мотивувати інших і цінувати їх ідеї, проявляти співчуття і турботу про людей і світ; прийняття відповідальності за дотримання етичних підходів на протязі усього процесу діяльності. Із вищевказаного можемо зробити узагальнення, що здобувач – майбутній фахівець в економічній галузі у процесі професійної освіти повинен оволодіти комплексом знань, умінь і компетентностей, які забезпечать йому підґрунтя для успішної професійної діяльності та/або само зайнятості, створення власної справи, професійної самореалізації в обраній сфері, навчання протягом життя.

Інформаційні джерела

1. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства : навчальний посібник / О. Паламарчук. Київ : ДП НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с
2. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова. Київ : ДП НВЦ «Пріоритети», 2024. 5-17 с.
3. Інновації в бізнес-освіті : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. ; 22-23 травня 2019 р., . Київ : КНЕУ, 2019. 230 с.